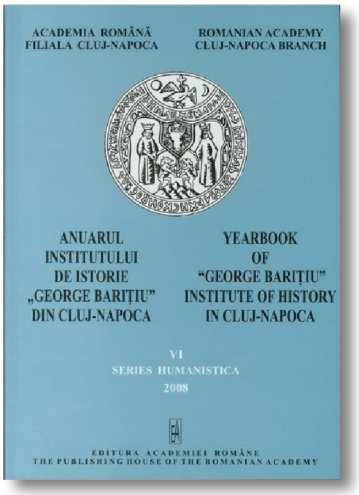

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca
Series *Humanistica*

humanistica.ro

Strategii de dezvoltare comunitară în ruralul clujean

Andrei Negru

How to cite this article:
Negru, Andrei (2008) *Strategii de dezvoltare comunitară în ruralul clujean*, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 6, pp. 115–132. DOI: 10.5281/zenodo.22965754

© 2008: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

STRATEGII DE DEZVOLTARE COMUNITARĂ ÎN RURALUL CLUJEAN

Andrei Negru

Institutul de Istorie „George Barițˮ din Cluj-Napoca

Abstract. *In the present context of the EU integration, the development of Romanian rural areas must meet the environmental and agricultural values and global norms. The rural development policies and strategies, regardless of their range, must be the result of internalizing the objectives elaborated on this field by the responsible international organisms and institutions. Among these objectives, the most important is that of sustainable development, with its three equally pondered components: economic, ecological and social. In keeping up with this challenge, sustainable development represents the main objective of the development strategies drafted in the last years for our rural milieu. As a matter of fact in many of the community strategies (which aim at an administrative-territorial community) or of the inter-community strategies (which aim at additional communities, having relatively homogenous geo-economical characteristics), the accent lays on the ecological and economic components, the social one being often only subsidiarily approached. The central point of interest of all these strategies, in this case of rural communities from the area around Cluj, is that of attracting external financing through projects prevalently centered on the development of local infrastructure. Such a vision on community development, although it has indubitable benefits on the short and middle term, it does not contribute at mobilizing local human potential (at stimulating association and cooperation among the members of the community, unification of local interests, participation to the elaboration and implementation of development projects) and diminishing the passivity of rural people, which is very accentuated at this moment.*

Dezvoltarea comunitară este definită în literatura sociologică românească ca un ansamblu de „schimbări voluntare în, prin şi pentru comunitateˮ sau ca „o familie de schimbări în plan social pentru care se specifică locul, modul de realizare şi finalitatea. Toate cele patru elemente – motivația, spațiul, modul de realizare şi finalitatea – sunt necesare pentru ca schimbarea să îndeplinească cerința de a fi de tip comunitar. Elemente de gradualitate intervin însă în legătură cu fiecare dintre ele. Transformarea se poate produce pentru toată comunitatea sau

An. Inst. de Ist. „G. Barițiuˮ din Cluj-Napoca, Series Humanistica, tom. VI, 2008, p. 115–132

numai pentru o parte din ea, cu participarea unora sau a tuturor membrilor ei, cu impact pentru puțini, mulți sau toți membri."[1]

Realizarea optimumului dezvoltării comunitare este în strânsă dependență de manifestarea în plan comunitar a trei valori fundamentale: solidaritate, transparență şi competență. Absența solidarității afectează participarea şi cooperarea membrilor comunității în acțiunile de interes comun, lipsa transparenței distruge solidaritatea, în timp ce lipsa competenței are ca efect mărirea costurilor unor proiecte, precum şi pierderea încrederii populației în instituțiile implicate în dezvoltarea comunitară[2].

Dezvoltarea comunitară nu trebuie confundată cu dezvoltarea comunității, care se produce, în general, fără participarea conştientă şi voluntară a membrilor acesteia, schimbările petrecute în cadrul ei fiind, de obicei, rezultatul acțiunii unor factori exogeni. În cadrul dezvoltării comunitare, orice comunitate care se preocupă de dezvoltarea locală nu are doar un rol pasiv, de aplicare a unor politici de dezvoltare, elaborate în general de către persoane sau instituții din afara sa, ci mai ales un rol activ, „de a suscita inițiativele locale, de a suscita realizarea de proiecte, de a inventa cu administrațiile locale, de a surmonta împreună blocajele"[3], de a elabora şi de a pune în operă, în ultimă instanță, politici de dezvoltare conforme cu propriile interese.

Dezvoltarea comunitară este un demers de activare şi de interacționare a actorilor locali (membrii comunității, precum şi „persoane specializate" pe acest teren – „facilitatorul", „animatorul comunitar", „promotorul local", „agentul de dezvoltare comunitară"[4]), care valorifică resursele umane şi materiale de pe un teritoriu dat, în urma negocierii cu factorii de decizie de la diferite niveluri ale socialului (local, intercomunitar, județean, național şi, mai nou, în condițiile actualei globalizări, chiar internațional). Ea este un demers complex, global şi local, strategic şi pedagogic, partenerial, prospectiv, descendent (presupune implicarea unor instituții publice, cu rol orientativ în elaborarea şi gestionarea unor proiecte locale) şi ascendent (respectivele proiecte au la bază nevoi concrete, identificate de către comunitatea locală). „La o reală dezvoltare socială locală se poate ajunge dacă există voința de diagnosticare a comunității şi voința de a exprima şi accepta exact ceea ce s-a diagnosticat, dacă există capacitatea de identificare a nevoilor şi a problemelor reale, de (auto)organizare a forțelor locale şi naționale."[5]

Paternitatea ideii rolului major al comunităților umane în dezvoltarea socială, în general, şi în cea rurală, în special, îi aparține sociologului român Mihail Cernea, considerat cu deplin temei fondatorul unei noi sociologii de ramură. „Noua ramură

[1] D. Sandu, *Dezvoltare comunitară. Cercetare, practică, ideologie*, Iaşi, Edit. Polirom, 2005, p. 26.

[2] D. Sandu, *Prefață la „şase sate",* în *Satul românesc pe drumul către Europa*, Mălina Voicu, Bogdan Voicu (coord.), Iaşi, Edit. Polirom, 2006, p. 13

[3] I. Ionescu, *Sociologia dezvoltării comunitare,* Iaşi, Edit. Institutul European, 2004, p. 30.

[4] D. Sandu, *Dezvoltare comunitară…*, p. 56.

[5] I. Ionescu, *op. cit*., p. 35–36.

creată de el, numită sociologia dezvoltării, face efortul să dea celor săraci atât demnitatea pe care ei o merită, precum şi dreptul la cuvânt şi participare în procesele de dezvoltare care afectează viețile lor."[6] Fiind primul sociolog încadrat în organigrama Băncii Mondiale, unde, datorită competenței sale şi problematicii abordate de el, sociologia şi sociologul au dobândit un statut privilegiat în proiectele de dezvoltare socială şi s-a dezvoltat ulterior o adevărată divizie de cercetări sociale noneconomice (sociologice şi antroplogice în principal), el a implementat în cadrul proiectelor respectivei instituții, cu rol major în dezvoltarea țărilor subdezvoltate, şi nu numai, principiul „Putting People First". Acest principiu conferă oamenilor şansa de a participa efectiv la programele de dezvoltare, precum şi posibilitatea de a-şi mobiliza capacitățile pentru a fi mai degrabă actori sociali decât subiecți pasivi, de a-şi administra resursele, de a lua decizii şi de a controla activitățile care le afectează viețile[7].

În opinia lui M. Cernea, ca şi a instituției în care şi-a desfăşurat activitatea, dezvoltarea socială este o „dezvoltare indusă, conştient proiectată (…) care trebuie să se realizeze prin antrenarea oamenilor şi în folosul lor"[8]. Dezvoltarea economică şi socială a țărilor subdezvoltate sau în curs de dezvoltare, susținută şi finanțată de către Banca Mondială şi alte instituții de acest gen, trebuie să se realizeze prin intermediul unor strategii locale, comunitare, în care să fie particularizate, cu ajutorul şi în folosul beneficiarilor direcți, obiectivele generale considerate dezirabile (reducerea sărăciei prin creştere economică rapidă şi distribuție echitabilă, reducerea poluării, protejarea biodiversității, îmbunătățirea managementului forestier etc.). Luarea în considerare a opiniei celor în cauză privind propria dezvoltare poate contribui foarte mult, consideră reprezentanții acestor instituții, la eficientizarea intervenției în dezvoltare şi îi poate stimula pe aceştia să susțină dezvoltarea, odată ce finanțările au fost autorizate[9].

*

* *

În elaborarea strategiilor de dezvoltare comunitară, a celei rurale în speță, actorii sociali locali şi reprezentanții unor instituții cu atribuții în domeniu din țara noastră trebuie să pornească însă de la ideea că „dezvoltarea ruralului românesc şi a agriculturii din România vor trebui să fie în concordanță cu valorile şi preceptele globale privind mediul, agricultura şi rolul tradiției. Politicile de dezvoltare rurală din România vor trebui să fie rezultatul internalizării creative a obiectivelor mileniului elaborate de Națiunile Unite, a dezideratelor Băncii mondiale sau a

[6] Maria Cobianu-Băcanu, Mihail M. Cernea, *Un inovator în sociologie şi dezvoltare internațională*, Bucureşti, Edit. Economică, 2001, p. 17

[7] *Ibidem,* p. 115.

[8] *Ibidem,* p. 87

[9] Vezi: *Rural, Environmental and Social Development Strategies for the Eastern Europe and Central Asia region,* The World Bank, Washington, D.C., Prague, June 29, 2000, p. 1.

reglementărilor precis exprimate de Agenda 2000 a Uniunii Europene."[10] În reglementările UE, de pildă, se precizează faptul că politica de dezvoltare rurală va accentua mai puțin aspectele legate de susținerea pe piață a agriculturii şi va fi mai mult orientată asupra asigurării bunăstării oamenilor, animalelor şi plantelor, a conservării mediului, a grijii față de natură şi asigurării unei alimentații sănătoase. Ruralul trebuie gândit din perspectiva viitorului, nu ca o rezolvare a problemelor din trecut: „(…) zona rurală nu trebuie să fie privită doar ca o problemă, ci şi ca o oportunitate. Politica de dezvoltare rurală trebuie să includă agricultura într-un context socio-economic şi ecologic mai larg."[11] Privite din perspectiva viitorului, politicile de dezvoltare comunitară rurală nu au, se pare, ca scop rezolvarea problemelor şi intereselor locuitorilor actuali ai ruralului, care deocamdată, cel puțin în cazul țării noastre, sunt strâns legate de sectorul agricol, ci privesc şi pregătesc acest mediu ca pe o alternativă la mediul urban din ce în ce mai poluat şi, prin urmare, ca un „refugiu" pentru populația urbană, inclusiv al celei din țările europene dezvoltate.

Conceptul actual de dezvoltare rurală, promovat şi susținut de către instituțiile internaționale prin intermediul unor programe de finanțare, este fundamentat pe cel de dezvoltare durabilă. Acest din urmă concept, elaborat de Comisia mondială asupra mediului şi dezvoltării din cadrul ONU în anii 1983–1986 (Raportul Brundtland – „Viitorul nostru comun"), are trei dimensiuni esențiale: economică, ecologică şi socială. Deşi la modul ideal aceste dimensiuni sunt egale ca importanță, în realitate există în cele mai multe cazuri dezacorduri între obiectivele creşterii economice, ale protecției mediului şi ale echității sociale, strategiile de dezvoltare durabilă vizând extinderea până la contopire a zonelor de interes comun ale celor trei dimensiuni[12]. Conform acestui concept, dezvoltarea rurală are câteva trăsături fundamentale, şi anume:

- Dezvoltarea rurală sustenabilă, care presupune dezvoltare economică echitabilă şi echilibrată, cu un nivel ridicat al coeziunii sociale şi al includerii, şi asumarea responsabilității pentru folosirea resurselor naturale şi a protecției mediului.
- Dezvoltarea rurală extensivă sau integrată, care se referă la dezvoltarea mediului rural prin extinderea mijloacelor de comunicare şi informare şi prin extinderea activităților din mediul rural spre sectorul nonagricol şi promovarea agriculturii extensive, a cărei coordonată esențială este transferul informațional.

[10] Ana Bleahu, *Dezvoltarea rurală în Uniunea Europeană,* „Calitatea vieții", XVI, 2005 nr. 3–4, (http://www.iccv.ro/romana/revista/rcalvit./pdf/cv.2005.3-4a06.pdf, p. 1).

[11] *Ibidem,* p. 12.

[12] E. Arnaud, A. Berger, C. de Perthuis, *Le développement durable,* Paris, Éditions Nathan, 2005, p. 7.

- Dezvoltarea rurală multisectorială, care se referă la crearea de reţele şi parteneriate între organizaţii internaţionale, agenţii naţionale sau organizaţii ale societăţii civile, în vederea abordării multisectoriale[13].

Aceste coordonate trebuie să se regăsească, cu necesitate, şi în strategiile de dezvoltare elaborate sau în curs de elaborare la nivelul mediului nostru rural. Asemenea strategii au (pot avea), în general, ca obiect o anumită comunitate administrativ-teritorială (nu cunoaştem cazuri de strategii privitoare doar la anumite segmente teritoriale ale unei comune, cu toate că, în practică, majoritatea obiectivelor actuale incluse în diversele strategii implică mai ales satul-centru de comună) – cazul strategiilor comunitare – dar şi grupuri de comune cu caracteristici şi probleme similare, a căror rezolvare presupune şi implică colaborarea celor în cauză – cazul strategiilor intercomunitare, care pot fi atotcuprinzătoare sau doar punctuale, dezvoltarea trebuind să ţină cont din ce în ce mai mult de spaţiul regional în care respectivele comunităţi sunt poziţionate („dezvoltarea este necesarmente o dezvoltare spaţială sau o dezvoltare regională”[14]).

În planul de dezvoltare a judeţului Cluj[15], centrat pe promovarea dezvoltării durabile atât la nivel judeţean, cât şi la nivel local, prin activităţi specifice de dezvoltare urbană şi rurală, necesitatea elaborării unor strategii intercomunitare este formulată în mod explicit. Plecându-se de la ideea dezvoltării teritoriale policentrice, care presupune existenţa unor reţele de poli de dezvoltare în teritoriu, în cadrul judeţului au fost stabilite patru posibile unităţi teritoriale de planificare. Acestea au fost identificate pe baza unor trăsături comune ale unităţilor administrativ-teritoriale (comune, oraşe, municipii), luându-se în considerare şi posibilitatea funcţionării lor unitare. Fiecare unitate teritorială de planificare include cel puţin un pol de dezvoltare, de regulă o zonă urbană, care devine centrul gravitaţional al dezvoltării respectivei unităţii. Cele patru unităţi teritoriale de planificare sunt: zona metropolitană, incluzând 20 de comune dispuse în cercuri concentrice în jurul municipiului reşedinţă de judeţ, alături de care mai sunt propuşi ca poli de dezvoltare localităţile Apahida, Baciu, Floreşti şi Gilău. Aceste comune sunt dispuse pe o rază de până la 30 km împrejurul municipiului Cluj-Napoca, considerată optimă pentru dezvoltarea spaţiului peri-urban; conurbaţia Dej–Gherla, compusă din 27 de comune, care gravitează în jurul polilor de dezvoltare Dej şi Gherla; conurbaţia Turda-Câmpia Turzii, compusă din 16 comune concentrate în jurul celor două oraşe; zona Huedin, care include 14 comune având ca pol de dezvoltare oraşul Huedin.

Ca şi în cazul strategiei generale de dezvoltare a judeţului, şi în cazul acestor unităţi teritoriale de planificare obiectivele principale sunt dezvoltarea economico-socială şi ameliorarea situaţiei materiale a populaţiei din zonă. Astfel,

[13] Ana Bleahu, *op. cit*., p. 1–2.

[14] Simoes Lopez, *Espace et développement: Transformation de l'espace économique et développement régional,* în: **** La théorie de l'espace humain. Transformations globales et structures locales,* CRAAL – FNSRS – UNESCO, Genève, 1986, p. 68.

[15] *Planul de dezvoltare al judeţului Cluj*, Cluj-Napoca, 2006 http://www.cjcluj.ro/

Comunitatea urbană „Arieş" (asociaţia consiliilor locale din aria Arieş-Turda-Câmpia Turzii cu vocaţie de instituţie publică de cooperare intercomunală şi care este desemnată de consiliile membre să realizeze pentru şi în numele lor servicii publice de interes comun), constituită prin liberă asociere şi care are în componenţă două consilii locale urbane (Turda şi Câmpia Turzii) şi 16 consilii locale comunale (Aiton, Băişoara, Călăraşi, Ceanu Mare, Frata, Iara, Luna, Mihai Viteazu, Moldoveneşti, Petreştii de Jos, Ploscoş, Sănduleşti, Tritenii de Jos, Tureni, Valea Ierii şi Viişoara)[16], are ca obiective: gestionarea serviciile publice recunoscute şi declarate de interes comunitar; formarea şi funcţionarea în zonă a unui „pol de competenţe administrative, tehnice, financiare şi economice"; identificarea, implementarea şi realizarea unor proiecte, activităţi şi obiective de interes comunitar, inclusiv prin asigurarea finanţării/cofinanţării acestora; facilitarea creării de întreprinderi şi de activităţi economice noi; facilitarea şi ameliorarea accesului cetăţenilor la informaţiile administrative, tehnice, economice şi culturale, precum şi la serviciile publice; dezvoltarea dialogului cu şi între cetăţeni, instituţii, autoritatea locală şi întreprinderi, în vederea stimulării angajamentului fiecăruia în treburile publice; dezvoltarea şi facilitarea dialogului şi schimburilor cu structuri similare din judeţ, din ţară, precum şi din state membre ale Uniunii Europene; elaborarea de documente de analiză, de prognoză, de gestiune şi de planificare a serviciilor şi activităţilor care cad în atribuţiile lor (planuri directoare, strategii sectoriale, studii de oportunitate etc.); elaborarea şi dezvoltarea unor instrumente financiare comune şi coerente pentru ansamblul spaţiului comunitar.

Pe lângă aceste unităţi teritoriale de planificare, în cadrul judeţului au mai fost constituite şi un număr de nouă asociaţii microregionale, cuprinzând comune cu caracteristici geo-economice relativ omogene. Aceste asociaţii au fost formate la iniţiativa primăriilor şi au personalitate juridică, membrii lor fiind consiliile locale. Ele pot constitui o bază pentru conturarea unor complexe teritoriale, care să facă posibilă aplicarea programului LEADER[17] în perioada imediat următoare. Acestea sunt: Asociaţia pentru infrastructură regională şi dezvoltare durabilă Someş-Dej, Comunitatea urbană Arieş, Asociaţia de dezvoltare zonală Huedin, Asociaţia de dezvoltare rurală Someş-Nadăş, Asociaţia microregională Văile Someşului, Microregiunea Văilor Sic-Fizeş, Asociaţia microregională Dealurile Nordului, Asociaţia microregională Câmpia Transilvaniei, a noua asociaţie, care cuprinde comunele Feleacu, Apahida, Aiton şi Tureni, nefiind nominalizată.

[16] *Actul constitutiv al Comunităţii urbane„Arieş"*, http://www.comunitateaurbanaaries.ro/ documente/ actconstitutiv.doc.

[17] LEADER reprezintă o abordare care oferă noi oportunităţi de dezvoltare rurală, punând bazele identificării nevoilor locale, întăririi capacităţii de dezvoltare şi implementării strategiilor locale de dezvoltare în vederea conservării patrimoniului rural şi cultural, dezvoltării mediului economic şi îmbunătăţirii abilităţilor organizatorice ale comunităţilor locale. Programul vizează mobilizarea actorilor locali şi formarea unor grupuri de acţiune locală, capabile să preia controlul dezvoltării zonelor rurale prin întocmirea de strategii axate pe problemele identificate în comunităţile lor. (http://www.vivreurope.org/pi/Ceder/LEADER1.doc.).

La nivelul județului Cluj, există şi o asociație generală a comunelor, înființată în martie 2006, care, la rândul ei, este membră a Asociației comunelor din România, organism „cu influență foarte mare la guvern şi la ministere". Asociația comunelor a fost concepută inițial ca o organizație de tip sindical, menită să apere interesele primarilor din mediul rural în raport cu instituțiile statului (consiliul județean, prefectură, guvern, parlament) şi să lupte pentru obținerea unor drepturi materiale de către aceştia (acordarea sporului de vechime, în condițiile în care primarii primeau o indemnizație lunară în sumă fixă, în funcție de categoria de mărime a unei anumite comune; acordarea unei indemnizații pentru activitatea desfăşurată în comisiile de fond funciar, activitate până în acel moment neremunerată, deşi primarii sunt singurii responsabili în fața justiției şi a administrației de stat pentru activitatea şi deciziile respectivelor comisii). Dincolo însă de aceste „revendicări", Asociația comunelor din județul Cluj, ca şi celelate asociații de asemenea nivel, îşi face cunoscute opiniile în cazul unor acte normative[18] care vizează administrația publică locală.

> *„Menirea noastră este de a ne cere drepturile. V-am mai spus că nouă nu ne dădea spor de vechime. Asta am făcut prima dată (…) Noi trebuie să transmitem, primarii prin Asociația comunelor şi filiala județeană, să transmitem problemele satului sus şi să rezolvăm problemele, adică să creăm cadrul legislativ pentru ca fondurile europene… să poată să ajungă acolo unde trebe. Şi nu unde-s dirijate de alții după ureche. Asta-i menirea noastră (…) Menirea noastră este ca prin asociere să putem accesa fonduri mai uşor. Şi asta-i la filiala județeană care coordonează (…) Şi noi trebe să militărm ca primarii, comunele din aceeaşi zonă, cu acelaşi specific (de exemplu Viişoara, Triteni, Ceanu Mare) să facem un proiect(…) un proiect pe colectare de deşeuri menajere sau rampă de gunoi sau, ştiu eu, drumuri de hotar(…) Să facem proiecte şi să creăm infrastructură"* – Int. nr. 1

Scopul asociațiilor intercomunale, aflate în relații de colaborare şi nu de subordonare cu asociația mai sus menționată, este sprijinirea dezvoltării comunelor componente şi reprezentarea intereselor acestora la nivel județean, regional, național şi chiar internațional. Acest sprijin este prevăzut a se realiza prin pregătirea, promovarea şi implementarea unor proiecte privind crearea, modernizarea şi extinderea infrastructurii locale, inclusiv prin constituirea unui fond financiar comun, care să permită accesarea finanțărilor necesare derulării acestora, fie ele interne sau externe. Aceste scopuri sunt concretizate în obiective punctuale.

Astfel, în cazul Asociației microregionale „Câmpia Transilvaniei", constituită în urmă cu un an, în componența căreia intră ca membri consiliile locale Căianu, Cămăraşu, Cătina, Cojocna, Geaca, Mociu, Palatca, Suatu şi Țaga, în calitate de

[18] *„Prin oamenii ei de specialitate, jurişti, oameni pregătiți în toate domeniile,* [asociația] *poate interveni la nivelul deliberării legilor cu tot felul de îmbunătățiri şi propuneri, care să fie cât mai adaptate tuturor zonelor din țară şi pentru a apăra interesele comunelor şi ale locuitorilor acestora"* (Int. nr. 4).

„persoane juridice române de drept public", printre obiectivele menţionate în statutul său figurează: elaborarea şi implementarea unei strategii de dezvoltare economico-socială durabilă a asociaţiei (strategia intercomunitară), pornind de la interesele comunităţilor locale; elaborarea de proiecte şi programe pentru dezvoltarea integrată a regiunii şi sprijinirea proiectelor de dezvoltare locală (strategiile comunitare); susţinerea iniţiativelor locale şi zonale din domeniul social, economic, cultural, turistic şi al protecţiei mediului, reprezentarea intereselor regiunii în raport cu alte organizaţii şi instituţii; asigurarea accesului populaţiei din regiune la informaţii şi surse de finanţare pentru creşterea nivelului de cultură şi civilizaţie a locuitorilor; protejarea şi valorificarea în interesul populaţiei locale a patrimoniului natural şi cultural al regiunii; înfiinţarea şi sprijinirea asociaţiilor de dezvoltare comunitară la nivelul localităţilor din regiune etc.[19]

După cum subliniază directoarea respectivei asociaţii, raţiunea principală care a stat la baza înfiinţării ei, ca şi a celorlalte asemenea organizaţii zonale, este aceea de a se putea constitui contribuţiile financiare proprii implicate de accesarea, prin rotaţie sau în cadrul unor proiecte de interes intercomunal, a unor fonduri guvernamentale sau europene.

> *„O singură comunitate să vină cu acea contribuţie de 10-20% este destul de mult şi nu poate. Dar fiind asociate mai multe comune, această contribuţie este mai uşor de depus. Şi atuncea, prin rotaţie, se poate face la toate sau poate se găsesc proiecte comune. De exemplu, nişte căi de acces dintr-o comunitate într-alta, care-i avantajos şi pentru una şi pentru alta. Şi atuncea e mult mai simplu. Sau introducerea apei, care poate trece de la una la alta, o legătură, un lanţ"* – Int. nr. 2.

O altă motivaţie a înfiinţării asociaţiei, furnizată de aceeaşi interlocutoare, rezidă în condiţionarea acordării unor finanţări pentru derulare unor proiecte de dezvoltare comunitară de volumul demografic al comunităţilor care le accesează, condiţie de eligibilitate prevăzută în mod explicit în programul LEADER.

> *„(…) noi am observat (…) că toate fondurile vin la comune cu peste 5000 de locuitori. Ei!, în mediul rural sunt foarte puţine comunele care au peste 5000 de locuitori. 1500, 2000, 3000 – asta este deja puţin ca să accesezi nişte fonduri. Şi atunci, inevitabil, trebuia să faci o asociaţie. A apărut programul* LEADER*, în care se spune clar că se dau fonduri doar la comunităţi peste 10000 de locuitori. Ei!, nicio comună nu putea să acceseze un asemenea fond. Or, făcându-se asociaţia, se poate răspunde acestui criteriu al programului"* – Int. nr. 2.

În primul an de activitate, conducerea asociaţiei a iniţiat şi a depus spre finanţare câteva proiecte menite să contribuie la îmbunătăţirea calităţii vieţii populaţiei comunelor din componenţa sa. Aceste proiecte vizează, printre altele, modernizarea serviciilor administrative, creşterea nivelului de competenţă a

[19] *Statutul Asociaţiei microregionale „Câmpia Transilvaniei" judeţul Cluj* (manuscris).

autorităţilor publice locale din comunele asociate, înfiinţarea unei reţele de consiliere familială sau introducerea apei potabile într-una din comunele asociate. În vederea transpunerii în realitate a acestor proiecte, asociaţia colaborează cu instituţii judeţene sau cu diverse ONG-uri, pe agenda sa de lucru înscriindu-se şi încercarea de stabilire a unor parteneriate şi înfrăţiri cu structuri similare din Cehia[20].

Un alt exemplu de strategie de dezvoltare intercomunitară este cea a Asociaţiei de Dezvoltare Zonală Huedin (ADZH). Asociaţia a luat fiinţă în anul 2001, în urma unui proces iniţiat şi susţinut de către Clubul Ecologic „Transilvania" din Cluj-Napoca, un ONG[21] implicat major în sprijinirea dezvoltării durabile a comunităţilor din zona Munţilor Apuseni. Ea reuneşte interesele locuitorilor din oraşul Huedin şi comunele învecinate: Beliş, Ciucea, Călăţele, Izvorul Crişului, Mărgău, Măguri-Răcătău, Mănăstireni, Mărişel, Râşca, Poieni, Săcuieu şi Sâncraiu, care formează Microregiunea Huedin. În anul următor, Clubul Ecologic „Transilvania", în parteneriat cu Milieukontakt Oost Europa (Olanda) şi Institutul pentru Comunităţi Durabile (SUA), a iniţiat proiectul „Dezvoltarea Rurală Durabilă a microregiunii Huedin"[22], menit să ofere locuitorilor din zonă cadrul necesar pentru a contribui la dezvoltarea comunităţilor din care fac parte şi să încurajeze toate componentele acestora (autorităţi locale, mediu de afaceri, organizaţii neguvernamentale şi cetăţeni) să abordeze dezvoltarea locală prin implicarea tuturor celor interesaţi. Programul îsi propune, de asemenea, stimularea colaborării între cetăţeni şi autorităţile locale, prin crearea unor mecanisme eficiente de participare publică la luarea deciziilor, urmărindu-se identificarea unor elemente de strategie pentru dezvoltarea durabilă a zonei, precum şi susţinerea implementării unor proiecte considerate prioritare de către comunitatea microregiunii. Această zonă reprezintă un interes aparte pentru Clubul Ecologic „Transilvania", care militează şi acţionează pentru înfiinţarea Parcului Natural al Munţilor Apuseni şi pentru includerea zonei respective în acest areal protejat din punct de vedere ecologic.

Iniţiativa Clubului Ecologic „Transilvania" a avut la bază metodologia de lucru denumită „Implicare" (Engage), elaborată de către Institutul pentru Comunităţi Durabile din SUA. Procesul în sine presupune o analiză rapidă a priorităţilor unei comunităţi şi luarea măsurilor care să redreseze deficienţele constatate. În ambele faze ale procesului, accentul major este pus pe implicarea

[20] D. Vatau, *Bilanţ la regionala „Câmpia Transilvaniei"*, www.ziarulfaclia.ro, 22 ianuarie 2008.

[21] Obiectivele CET sunt: dezvoltarea şi implementarea unor programe de dezvoltare locală şi regională înscrise pe coordonatele dezvoltării durabile; construirea unui cadru de dialog eficient între autorităţile locale şi membrii comunităţilor; promovarea participării membrilor comunităţilor în procesele decizionale; educaţia eco-civică a populaţiei, în special a celei tinere; extinderea şi managementul ariilor naturale protejate; promovarea introducerii şi utilizării tehnologiilor nepoluante şi a găsirii de soluţii durabile care să reducă nivelul de poluare existent; sprijinirea organizaţiilor neguvernamentale locale şi dezvoltarea unor mecanisme de colaborare cu acestea (http://cetcluj.ro).

[22] http://www.greenagenda.org./huedin/

tuturor celor interesaţi în dezvoltarea durabilă a comunităţii în care trăiesc. Metodologia a fost implementată cu succes de către respectivul institut în mai multe ţări din Europa Centrală şi de Est şi este prima experienţă de acest gen realizată în ţara noastră. Ideile generate pe parcursul procesului sunt ideile personale şi/sau colective ale membrilor comunităţii, exprimate în cadrul unui forum comunitar al microregiunii, organizat în data de 11 mai 2002, în Huedin, şi desfăşurat sub deviza „Împreună pentru viitor!". Cu această ocazie, peste 120 de persoane, reprezentând toate comunele ADZH şi oraşul Huedin, s-au întâlnit pentru a dezbate viitorul zonei şi pentru a decide care sunt paşii care trebuie urmaţi pentru îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă ale locuitorilor din această regiune.

În cadrul acestui forum s-au organizat două secţiuni de lucru, fiecare cu câte cinci subgrupuri de dezbatere. Prima secţiune a avut ca temă „dezvoltarea unei viziuni comunitare", participanţilor la dezbateri solicitându-li-se un răspuns la întrebarea „În ce direcţie trebuie să se îndrepte comunitatea noastră?". În general, aceştia au subliniat necesitatea unor schimbări în măsură să le îmbunătăţească calitatea vieţii, atât lor cât şi generaţiilor viitoare. Schimbările cele mai importante ar trebui, în opinia participanţilor la forum, să vizeze următoarele domenii:

- Economic: valorificarea resurselor locale şi exploatarea potenţialului economic existent; sprijinirea I.M.M-urilor, a asociaţiilor familiale şi a persoanelor fizice autorizate; instituirea de facilităţi pentru cei care investesc în zonă; crearea unei baze economice solide, durabile;
- Social: implementarea unui sistem educaţional modern, cu resurse financiare capabile să satisfacă nevoile specifice ale zonei; instituirea unor modalităţi de formare continuă a populaţiei; educaţia eco-civică a acestora; conservarea şi reactivarea tradiţiilor; revitalizarea instituţiilor culturale locale; amenajarea unor zone de recreere pentru populaţie, pentru tineret îndeosebi; asigurarea asistenţei sociale pentru vârstnici, înfiinţarea unor cămine pentru bătrânii aflaţi în dificultate; crearea de locuri de muncă suficiente şi bine remunerate; stimularea participării cetăţenilor la procesul decizional; asigurarea accesului la informaţie şi a participării la viaţa publică; formarea unor administraţii locale responsabile şi eficiente;
- Turism – Agroturism: dezvoltarea reţelei agroturistice şi integrarea acesteia în reţeaua turistică deja existentă; dezvoltarea staţiunii montane Vlădeasa; amenajarea unor trasee turistice în măsură să stimuleze afluenţa de turişti în zonă;
- Mediu*:* conservarea mediului; ecologizarea zonelor cu probleme; managementul deşeurilor – înfiinţarea unui sistem de colectare a deşeurilor din toate localităţile, amplasarea de coşuri stradale; reîmpădurirea unor zone;
- Infrastructură: dezvoltarea infrastructurii prin construirea sau repararea/ întreţinerea reţelei de căi de comunicaţie, a reţelelor de apă potabilă şi de canalizare, a celei de telecomunicaţii etc.

De menţionat faptul că ideea asocierii localnicilor pe teren economic (constituirea unor forme asociative agro-turistice, valorificarea resurselor locale, inclusiv prin producerea obiectelor de artizanat, prin cooperative), componentă importantă a dezvoltării durabile, a fost exprimată doar într-un singur grup de lucru, nefiind reţinută în sinteza secţiunii.

Cea de a doua secţiune a avut ca obiectiv „identificarea unor proiecte potenţiale", respectiv identificarea a cel puţin cinci proiecte prioritare viabile, posibil a fi implementate în vederea rezolvării unora din problemele/nevoile existente şi care să aducă comunitatea microregională mai aproape de realizarea viziunii configurate în cadrul dezbaterilor primei secţiuni. În urma discuţiilor, au fost identificate un număr de 24 de proiecte, exclusiv de natură economică şi ecologică. Primele cinci proiecte considerate prioritare, în ordinea voturilor primite, au fost:

- Studiu de fezabilitate pentru înfiinţarea unei rampe de gunoi (la Huedin), care să deservească localităţile întregii microregiuni;
- Finalizarea unui refugiu montan în comuna Măguri-Răcătău;
- Instalarea a două panouri turisitice informative la intrările principale în Microregiunea Huedin;
- Studiu de fezabilitate pentru înfiinţarea unei staţiuni montane de schi în comuna Beliş;
- Înfiinţarea unui centru de documentare şi informare turistică în Huedin.

Ca şi în cazul primei secţiuni, niciunul din cele 24 proiecte nu vizează, din păcate, dimensiunea socială a dezvoltării durabile (stimularea asocierii şi cooperării pe teren economic, coagularea intereselor locale, participarea la elaborarea şi implementarea unor proiecte, a strategiilor locale de dezvoltare).

Sigur că, aşa cum se întâmplă în multe cazuri, aceste proiecte nu s-au realizat decât în parte. Ca reuşită din acest punct de vedere este menţionată în discuţiile cu reprezentanţi ai autorităţilor locale cooperarea comunelor interesate în promovarea turistică a zonei, prin intermediul unui film documentar preconizat a fi difuzat în Europa occidentală, sau programul de colectare a deşeurilor menajere, în care sunt asociate o parte din consiliile populare din zonă. De asemenea, este menţionat parteneriatul, în curs de constituire, între Asociaţia de Dezvoltare Zonală Huedin şi o firmă irlandeză, care intenţionează să investească în domeniul valorificării plantelor medicinale şi a plantelor tehnice, inclusiv pentru producerea de carburanţi ecologici, într-o locaţie situată cel mai probabil în localitatea Poieni.

> *„E vorba de o fabrică de prelucrare a plantelor medicinale şi a fructelor de pădure şi de una de producere a carburanţilor ecologici. Fiecare comună, pe terenurile excedentare (…), va cultiva acele plante tehnice sau plante medicinale care se pretează la locurile respective şi care vor fi valorificate prin aceste unităţi de producţie (…) Ne-am gândit şi noi ca toate terenurile care nu se lucrează, dacă se vor înfiinţa aceste unităţi de către ADZH pe zona Huedinului, vom căuta, căci deja am identificat o parte din ele, să le punem la dispoziţia lor, a acestei asociaţii, şi ei să spună: acolo merge rapiţă sau merge o cultură care se pretează terenului din zona respectivă"* – Int. nr. 4.

Trebuie menţionat însă faptul că, pe lângă asemenea strategii intercomunitare „globale", în anumite cazuri, se pot realiza şi asocieri pe obiective punctuale, nu numai între administraţiile locale comunale din acelaşi judeţ, ci şi între unele din judeţe limitrofe. O astfel de asociere, care vizează construirea unei căi de comunicaţie ce interesează mai multe comune (un drum intercomunal menit să faciliteze comunicarea între trei comune din judeţele Cluj, Bihor şi Sălaj, în condiţiile interzicerii accesului vehiculelor cu tracţiune animală pe şoselele naţionale) este în curs de definitivare la nivelul primăriei Negreni.

> *„Avem în atenţie un drum de legătură între comuna noastră şi comunele Sâg din judeţul Sălaj şi Borod din judeţul Bihor. Avem proiectul drumului, care să plece din Negreni, de aici de la Valea Negrii (…) şi să iasă în Piatra Craiului. Deci pleacă din Negreni, deserveşte trei cătune de la noi, merge apoi pe limita comunei Sâg şi deserveşte două cătune ale satului Tusa din această comună, şi pe urmă coboară la Piatra Craiului, care aparţine de comuna Borod. Este un drum în lungime de 12,5 km. Am făcut proiectul anul trecut, pe Măsura 3.5., drumuri forestiere, că o parte din el figura ca drum forestier"* – Int. nr. 4.

Un alt asemenea proiect punctual, de această dată în domeniul turismului, este cel privind cooperarea, în curs de perfectare, dintre Consiliile locale Beliş (jud. Cluj) şi Horea (jud. Alba) în vederea amenajării unei pârtii de schi în comuna Beliş, menită să contribuie la valorificarea potenţialului de cazare şi alimentaţie publică existent deja în zonă, prin dezvoltarea turismului sportiv[23].

În cadrul proiectului „Dezvoltarea Rurală Durabilă a regiunii Huedin" au fost elaborate şi „elemente de strategie" pentru dezvoltarea durabilă[24] a cinci comune din cadrul ADZH: Sâncraiu, Poieni, Mănăstireni, Săcuieu şi Mărgău. Aceste strategii comunitare comunale au fost elaborate de către grupurile locale de lucru, sprjinite în demersul lor de către activiştii CET, scopul lor fiind stabilirea direcţiilor prioritare de dezvoltare durabilă a comunelor respective. În preambulul acestor strategii, se face o analiză a situaţiei locale (la nivelul anului 2003), care are ca scop prezentarea punctelor tari şi slabe, precum şi a oportunităţilor şi ameninţărilor care sunt ataşate spaţiului geografic şi socio-uman al acestora. Această analiză este centrată pe principalele coordonate ale vieţii locale – populaţia şi nevoile sociale, starea de ocupare a forţei de muncă, starea de sănătate şi serviciile medicale, educaţia şi cultura, căile de comunicaţie şi transportul public, infrastructura edilitară, reţelele de apă potabilă şi canalizare, serviciile de telefonie

[23] Vezi: luminitasilea@ziuadecj.ro, „Ziua de Cluj", 17 sept. 2007.

[24] Conform documentelor Summitului Mondial din Rio de Janeiro, din 1992, invocate de autorii celor cinci strategii comunale, dezvoltarea durabilă presupune: un nou rol pentru autorităţile locale şi liderii comunitari; promovarea bunăstării sociale şi economice a membrilor comunităţii şi a calităţii mediului în zonele de rezidenţă; implicarea şi consultarea localnicilor, inclusiv stimularea organizării acestora pentru a participa la luarea deciziilor; dezvoltarea unei viziuni şi a unui plan pentru zonă împreună cu comunitatea locală; dezvoltarea şi oferirea serviciilor care îmbunătăţesc bunăstarea şi calitatea vieţii locuitorilor în zona de rezidenţă.

şi cele poştale, industria, agricultura, comerţul şi serviciile, turismul şi agroturismul, mediul – care sunt prezentate prin prisma problemelor pe care le ridică (cvasi-similare în majoritatea cazurilor), precum şi a obiectivelor pe termen mediu şi lung, considerate oportune pentru rezolvarea lor şi, în general, pentru dezvoltarea comunelor respective. Ea este concepută ca un suport informaţional pentru documentarea unor eventuali oameni de afaceri interesaţi de investiţii în zonă, prezenţa acestora fiind considerată, alături de finanţările prin proiecte, mai ales a celor externe, un factor esenţial pentru dezvoltarea respectivelor comunităţi teritoriale pe toate coordonatele.

Obiectivele prioritare pentru dezvoltarea celor cinci comune şi, prin extensie, a întregii zone Huedin, aşa cum decurg ele din strategiile elaborate, sunt următoarele:

- Creşterea vizibilităţii interne şi internaţionale a comunelor respective, în scopul dezvoltării turismului, atragerii turiştilor, investiţiilor şi investitorilor, şi a facilitării finanţării programelor locale de dezvoltare în domeniile turism, infrastructură, social, economic etc.;
- Formarea profesională în domeniul agroturismului şi a turismului rural pentru cât mai mulţi locuitori;
- Salvarea/revigorarea tradiţiilor locale – obiceiuri, dansuri, port popular, meşteşuguri etc. – cu efecte asupra ocupării profesionale a locuitorilor;
- Stoparea degradării mediului ambiant datorită activităţilor economice poluante cu deşeuri solide (rumeguş), precum şi poluării apelor cu flacoane din polietilenă;
- Creşterea valorii adăugate a produselor şi resurselor locale; exploatarea acestora în vederea dezvoltării unei economii locale care să creeze ocupare profesională;
- Iniţierea programului de dezvoltare turistică, în vederea realizării unor staţiuni turistice cu facilităţi pentru practicarea sporturilor de iarnă şi de vară specifice zonei montane.

Trecerea în revistă a obiectivelor cuprinse în statutul diferitelor unităţi teritoriale de planificare, în strategiile de dezvoltare intercomunitare sau comunitare, evidenţiază concluzia că la toate aceste nivele accentul este pus mai ales pe coordonatele economică şi ecologică a dezvoltării durabile, şi doar în subsidiar pe coordonata socială, pe participarea populaţiei locale în procesele de dezvoltare, acesteia revenindu-i mai degrabă un rol pasiv în respectivele procese.

> *„Deci trebuie să clădim pentru copiii noştri, asta o putem face. Dar noi trebuie să lăsăm la copiii noştri, că pentru ei muncim”* – Int. nr. 1; *„Şi mai avem vreo 1300 de hectare de pădure. N-am intrat la valorificare şi să atragem surse importante de venit din vânzarea şi comercializarea materialului lemnos, pentru că toţi ştim că pădurea creşte în 70-100 de ani şi n-am tăiat de când am intrat în posesie decât sporul de creştere anual. Ca să nu rămânem fără pădure, că trebuie să rămână şi urmaşilor noştri”* – Int. nr. 4.

De altfel, pasivitatea este, se pare, o situaţie caracteristică întregului nostru mediu rural, relevată în cadrul unor cercetări de teren recente, care vorbesc chiar de neimplicarea comunităţilor în aceste proiecte de dezvoltare comunitară. Participarea membrilor comunităţilor care sunt implicate în asemenea demersuri, obligatorie în astfel de proiecte, se realizează în general doar prin contribuţia financiară a consiliului local şi prin folosirea forţei de muncă a celor incluşi în programele de asistenţă materială din partea statului, derulate prin intermediul primăriilor[25]. Această neimplicare în proiectele de dezvoltare comunitară se datorează faptului că ruralul românesc este dominat actualmente de o „cultură nonparticipativă", care limitează comunicarea intra şi inter-comunitară şi „restricţionează accesul la resursele distribuite prin proiectele contemporane de dezvoltare"[26]. Pe de altă parte, ruralii nu sunt, în general, receptivi la proiecte care încearcă să introducă schimbări majore în viaţa şi practicile lor cotidiene. „Motivaţiile oamenilor care participă la un proiect de dezvoltare nu sunt, aşa cum subliniază L. Chelcea, învăţarea unei modalităţi mai bune de a trăi, creşterea capitalului social, dezvoltarea participativă, generarea unor bunuri globale, creşterea eficienţei ş.a.m.d. Mai degrabă ei sunt motivaţi de scopuri imediate: să îşi menţină producţiile agricole, să îşi construiască un drum mai bun pe ruta deja existentă, să asigure servicii de educaţie şi sănătate etc."[27]

Strategiile comunitare şi interecomunitare aminitite mai sus, ca şi altele de acest gen, îşi propun, toate, realizarea unor proiecte de infrastructură regională şi locală (alimentare cu apă, canalizări, staţii de epurare, rampe de gunoi, extinderea reţelelor de energie electrică, dezvoltarea transportului în comun, introducerea gazului metan), implicarea mai fermă în rezolvarea problemelor de protecţie socială şi sănătate publică sau în constituirea unor fonduri necesare dezvoltării. Ele nu cuprind însă proiecte care să vizeze formarea şi stimularea spiritului asociativ al populaţiei, condiţie prealabilă a participării la elaborarea strategiilor de dezvoltare a comunităţilor („Participarea membrilor comunităţii este nu doar necesară dezvoltării proiectului, ci reprezintă şi un obiectiv pe care programele derulate sub umbrela Fondurilor Sociale îl promovează şi încearcă să-l atingă"[28]), ca o componentă fundamentală a dezvoltării durabile. Necesară în general în mediul rural, această stimulare este cu atât mai necesară în cazul satului românesc, insuficient sau, pe alocuri, aproape deloc racordat la exigenţele societăţii moderne. „Comunitatea sătească este practic lipsită de viaţă publică. Locuitorii sunt concentraţi asupra propriei gospodării şi autoizolaţi în interiorul acesteia. Ceea ce

[25] Dana Cornelia Nițulescu, Cristina Băjenaru, *Trifeşti, un sat la frontiera de est a României,* în Mălina Voicu, Bogdan Voicu (coord.), *op. cit.*, p. 73.

[26] B. Voicu, *Introducere: Pe drumul către şase sate,* în Mălina Voicu, Bogdan Voicu, *op. cit*., p. 21.

[27] L. Chelcea, *Cultură şi dezvoltare: perspectiva antropologiei culturale,* în *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, C. Zamfir, Laura Stoica (coord.), Iaşi, Edit. Polirom, 2006*,* p. 126.

[28] Ad. Dan, *Dezvoltarea socială prin proiecte comunitare. Rolul fondurilor sociale,* în *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, ..., p. 171.

este dincolo de ele este mai degrabă al nimănui, decât al tuturor."[29] Trebuie însă menţionat faptul că această „atomizare" a vieţii săteşti este o caracteristică mai nouă a ruralului nostru, cercetările sociologice din perioada interbelică relevând existenţa unei vieţi comunitare relativ bogate în satul românesc.

Din perspectiva obiectivelor asumate (programele de dezvoltare tind să cuprindă toate aspectele vieţii rurale, nefiind centrate suficient pe obiective majore, care, odată înfăptuite, sunt în măsură să producă efecte în toate compartimentele acesteia), ca şi din cea a resorturilor exterioare care o pun în mişcare [„(…) în prezent, presiunea pentru modernizarea comunităţilor rurale vine prea puţin din interior"[30]], dezvoltarea comunitară apare mai degrabă ca o dezvoltare a comunităţilor respective.

De fapt, unii din factorii de decizie locali nici nu realizează diferenţa dintre cele două tipuri de dezvoltare şi îşi înscriu demersurile şi eforturile, altfel lăudabile, pe coordonatele dezvoltării comunităţilor.

> *„(…) dezvoltarea comunitară din punctul meu de vedere este de a crea condiţii decente de trai şi oamenilor din mediul rural. Adică să poată avea şi ei acces la toate căile de informaţii, să aibă o cale de acces corespunzătoare, nu doar drumuri cu gropi şi cu pietriş şi aşa de mers doar cu căruţa. Să poată avea şi ei o canalizare, să poată avea şi ei condiţii de trai decente"* – Int. nr. 2.

Pe de altă parte, dezvoltarea durabilă este înţeleasă de unii conducătorii ai administraţiilor locale ca o dezvoltare treptată, cu paşi mici şi fermi, pe baza unor strategii stabilite de către administraţiile comunale, pornind de la nevoile locale, dar fără consultarea punctuală a membrilor comunităţii.

> *„Asta trebuie să se facă zilnic şi pas cu pas. Paşi mărunţi, cum avem noi posibilităţi. Şi a se gândi pentru mâine şi pentru fiecare zi în viitor. Trebuie să gândim: azi reparăm drumul, mâine reparăm aducţiunea de apă potabilă, poimâine facem un program! Deci să avem o strategie de zi de zi (…) Pe oameni îi consultăm nu neapărat pentru a face proiecte. Îi consultăm când avem întâlniri cu ei, în adunările cetăţeneşti, atunci ne spun ofurile lor şi noi le notăm pe toate. Nu îi consultăm strict pentru un proiect, pentru că noi informaţia o avem (…) Cunoaştem comunitatea bine şi programele noastre vin în întâmpinarea necesităţilor locale"* – Int. nr. 3.

Se conturează, însă, şi opinii mai conforme cu sensul real al dezvoltării durabile, după care aceasta înseamnă elaborarea unor planuri de dezvoltare pe termen lung şi mediu, pornind de la necesităţile concrete ale comunităţilor locale, stabilite prin conlucrarea directă cu acestea şi finanţate în mod expres.

[29] Vl. Pasti, Mihaela Miroiu, C. Codiţă, *România – starea de fapt,* vol. I (*Societatea*), Bucureşti, Edit. Nemira, 1997, p. 58–59.
[30] *Ibidem,* p. 62.

„Această dezvoltare durabilă ar trebui gândită şi aşa începe să se contureze de acuma, gândită de jos în sus. Să vină cu propuneri, cu planuri de dezvoltare pe termen scurt, mediu şi lung, de la nivelele de jos, de la comune, judeţe şi pe urmă la nivel de ţară. Până acuma totul venea de sus în jos şi nu se ştia până la ce nivele mai ajungea. De multe ori în mediul rural ajungeau numai vorbele, nu şi bani (…)" – Int. nr. 4.

*
* *

Dezvoltarea durabilă a mediului rural presupune, pe lângă asemenea strategii comunitare, şi unele de sferă mai redusă de cuprindere, adică şi strategii colective, centrate pe grupuri constituite în jurul unor interese economice şi/sau de altă natură, bine conturate şi explicit formulate. Şi aceasta pentru că, aşa cum subliniază M. Cernea, majoritatea comunităţilor administrativ-teritoriale rurale „sunt constituite din grupuri de populaţie eterogenă, stratificate şi împărţite în facţiuni de grupuri cu diferite interese socio-economice"[31], care pot să-şi elaboreze strategii de dezvoltare proprii, în conformitate cu respectivele interese.

Posibilitatea „implantării" unor strategii de dezvoltare centrate pe grupuri depinde, într-o măsură mai mare decât în cazul strategiilor comunitare, de capacitatea de mobilizare a resurselor umane şi materiale ale respectivelor grupuri, de capacitatea de asociere, în ultimă analiză, a membrilor unor comunităţi locale. Acest lucru este însă dificil de realizat în comunităţile noastre săteşti, antrenate în momentul de faţă de un accentuat proces de disoluţie comunitară, proces favorizat de distrugerea în perioada de tranziţie a „reţelelor comune de acţiune" şi de renunţarea ostentativă la „toate activităţile obşteşti"[32], probabil pentru a înlătura, astfel, încă una din legăturile cu vechea societate, cu toate că unele dintre acestea au avut rezultate notabile la vremea respectivă. Alături de disoluţia comunitară, un alt factor care frânează dezvoltarea ruralului este diminuarea până la dispariţie a spiritului asociativ, a ideii cooperatiste[33], a cărei contribuţie la progresul vieţii săteşti nu poate fi pusă la îndoială. Aversiunea faţă de asociaţionism, identificat până la contopire cu colectivismul agricol din perioada socialismului, cu agricultura cooperatistă, instaurată prin încălcarea brutală a principiului esenţial al asocierii, voluntarismul, se manifestă deocamdată cu intensitate maximă la mai toate categoriile de rurali, foşti cooperatori sau locuitori din zonele necooperativizate.

„(…) discutam cu unii despre ceva asocieri şi spuneau: nouă nu ne mai trebuie că (…) asta-i un fel de pui de colectiv. Deci lor le-a rămas în minte acel colectiv, au rămas aşa de bine marcaţi de CAP, că vorbind de asociere ei se gândesc la acel colectiv în

[31] Maria Cobianu-Băcanu, *op. cit*., p. 101.
[32] *Ibidem,* p. 96.
[33] „Apariţia cooperativei agricole este transformarea cea mai explozivă a secolului XX în viaţa satului" (M. Cernea, *Sociologia cooperativei agricole*, Bucureşti, Edit. Academiei, 1974, p. 14). Ideea coperatistă a găsit un teren fertil de manifestare şi în societatea românească din prima jumătate a secolului trecut, cooperativele de consum şi credit, dar şi de producţie contribuind din plin la dezvoltarea unor comunităţi rurale româneşti.

care munceai şi rămâneai fără nimic" – Int. nr. 2; *„Noţiunea de asociere aici încă îi legată de noţiunea de colectiv. Deci oamenii îs încă recalcitranţi la orice asociere (…) deşi aici n-a fost colectiv şi oamenii n-au suferit, se ştie ce a fost la Morlaca şi la Hodiş."* – Int. nr. 6.

Ea a fost amplificată de eşecul economic al multor asociaţii agricole postdecembriste, care, datorită pe de o parte absenţei unor resurse financiare, inexistenţei unui credit rural specializat, iar pe de altă parte managementului lipsit, în multe cazuri, de profesionalism, nu au reuşit să îşi dovedească eficienţa în exploatarea resurselor agricole[34]. Acest management defectuos s-a datorat şi tentativei primelor guverne de după '89 de a conserva şi valorifica „elitele" rurale comuniste, de a păstra în fruntea „asociaţiilor agricole", în care s-au metamorfozat rapid fostele CAP-uri, în încercarea, sortită eşecului, de „temporizare" a apariţiei agriculturii capitaliste, pe vechii şi, cu unele excepţii notabile, pe incapabilii conducători ai acestora.

Nicio asociaţie din ţara asta n-o mers să funcţioneze ca să poată să dea nu 500 de kilograme, să-ţi dea ceva dumitale că ai avut un hectar de pământ acolo. N-o putut să producă atâta cât să-şi plătească cheltuielile de înfiinţare a culturii şi să ajungă să-şi deie datoriile (…) Care o fost preşedinte de CAP, deci după revoluţie trebuia să-mi arate că el îi mai deştept ca mine şi mai bun organizator sau ce ştiu eu ce să fie şi să mă devanseze. Dar care o fost în frunte îs ultimii acuma (…) Dar acuma era momentul să-mi arate că el o fost pregătit şi destoinic ca să conducă o societate" – Int. nr. 5.

Deşi în contextul economiei de piaţă înspre care se îndreaptă şi ruralul românesc, deocamdată poate într-un ritm insuficient de alert, asocierea pe terenul producţiei agricole pierde teren în faţa ofensivei altor forme de organizare, mai ales a fermelor individuale, cooperarea rămâne un factor esenţial al dezvoltării rurale. Urmând exemplul ruralului occidental, cooperarea trebuie să se orienteze spre alte segmente ale economiei rurale, mai ales spre distribuţia şi vânzarea produselor agricole[35]. Mai mult decât atât, în calitate de element potenţator al dezvoltării comunitare, cooperarea trebuie extinsă pe toate palierele vieţii sociale săteşti, astfel încât să contribuie la consolidarea acesteia, la asocierea ruralilor în cadrul unor „proiecte economice profitabile", la motivarea lor „pentru a participa voluntar la acţiuni comune", la stimularea activismului local, redus actualmente la minimum[36], toate acestea având ca rezultantă dezirabilă înscrierea fermă a comunităţilor noastre rurale pe coordonatele modernităţii.

„Acesta este viitorul. Asocierea pe grupuri de interese, pe grupuri de producători, pe grupuri de meseriaşi. În toată lumea (…) au de câştigat cei care sunt într-o formă asociativă, atât la nivel de agricultură, cât şi la nivel de servicii sau producţie. În viitor

[34] B.Voicu, *op. cit*., p. 20.

[35] Ad. Hatos, *Colectivism după colectivism? Forme asociative de organizare în agricultura românească de tranziţie: 1990–2002,* Iaşi, Edit. Lumen, 2006, p. 353.

[36] Dana Cornelia Nitulescu, Cristina Băjenaru, *op. cit*., p. 71.

agricultura nu se va mai putea face cum se face la ora actuală, fiecare cu parcela lui. Trebuie să se asocieze. Aşa vor avea acces la utilaje, îşi vor putea cumpăra utilaje ca să-şi poată lucra terenurile, vor avea acces la subvenţii de la stat pentru culturi. Asta [formele asociative] *este foarte avansată în toate ţările Comunităţii Europene. Dar oamenii sunt foarte reticenţi la capitolul asociere, nu am reuşit să facem ceva în această direcţie(…) Nu înţeleg beneficiile pe care le-ar putea avea dacă ar valorifica anumite treburi împreună. Plus că de aici pleacă toate greutăţile şi cu vânzarea animalelor la piaţa liberă, care oricum va fi pe cale de dispariţie. Omul îi nevoit să-şi vândă produsul la preţul care i-l oferă piaţa. Pe viitor, aceste asociaţii, când vor funcţiona şi celelalte (…) abatoare, carmangerii, tot felul de unităţi de prelucrare a produselor agricole, vor lucra pe bază de contracte, contracte ferme, şi nu vor putea beneficia de aceste avantaje decât cei care vor fi asociaţi. Şi atunci nu va fi nevoit să meargă cetăţeanul sau crescătorul cu animalul sau cu produsul lui în piaţă, să fie la discreţia intermediarilor, că vor avea un contract ferm cu firma de industrializare a produsului respectiv şi altul va fi şi preţul, bineînţeles."* – Int. nr. 4.

Lista interviurilor:

Int. nr. 1: I.R., primarul comunei Viişoara, preşedintele Asociaţiei Judeţene a Comunelor.

Int. nr. 2: A.B., directoarea Asociaţiei microregionale „Câmpia Transilvaniei".

Int. nr. 3: I.P., primarul comunei Ciucea.

Int. nr. 4: L.U., primarul comunei Negreni.

Int. nr. 5: I.P., fermier din Coruş (comuna Baciu).

Int. nr. 6: V. M., pensionar din Valea Drăganului (comuna Poieni).